

ETMB83 Úvod do verbální kultury II.

Ústav evropské etnologie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita
JS 2014/2015 každé sudé pondělí 14:10 – 15:45 Učebna J 31

ÚVOD DO VERBÁLNÍ KULTURY II.

PhDr. Petr Janeček, Ph.D.

Kurz se zabývá fenoménem verbálních projevů expresivní kultury jako jednou ze základních antropologických univerzálií, spjatou nejen s evropskou tradiční lidovou kulturou, ale se všemi známými typy lidských společností. V centru pozornosti kurzu stojí především oblast prozaické narativity, tedy vyprávění tradičních příběhů s rozličnou sociální a kulturní funkcí, které bývají souhrnně konceptualizovány jako slovesný folklor, lidová slovesnost, ústní literatura či slovesné umění.

Hlavním cílem kurzu je představit širokou oblast neformálně šířených a kolektivně sdílených prozaických narativů na konkrétních příkladech a ukázat jejich bohatství a proměny s důrazem na tradiční orálně transmittované folklorní formy (mýty, pohádky, pověsti a legendy).

Kurz vedle prezentace konkrétních příkladů jednotlivých prozaických folklorních žánrů různých světových kultur stručně představí i základní historický přehled analytických uchopování prozaických narativů různými disciplínami, včetně nastínění základních teorií snažících se definovat slovesný folklor jako celek. Vedle teoreticky a metodologicky primární slovesné folkloristiky se kurz snaží zprostředkovat i úhel pohledu kulturně antropologických, mytologických a psychologických studií.

2. 3. 2015

Slovesná kultura jako antropologická univerzálie?

Orálně tradované narativy mezi folklorem, etnickou a komunikativní pamětí.

16. 3. 2015

Diachronní teoretické přístupy I.

Od mytologické školy k antropologickému evolucionismu a neodifuzionismu.

30. 3. 2015

Diachronní teoretické přístupy II.

Od historicko-geografické školy k soudobým transdisciplinárním přístupům.

13. 4.

Synchronní teoretické přístupy I.

Od funkčního strukturalismu k antropologickému strukturalismu.

27. 4.

Synchronní teoretické přístupy II.

Od freudiánské a jungiánské psychoanalýzy k teorii performance a reciproční etnografii.

11. 5.

Tematické akcenty výzkumů slovesného umění

Od textové analýzy přes komparaci k interpretaci a zpět.

(dle domluvy – nahrazeno z 16. 2.)

Folkloristický terénní výzkum mezi dokumentací a etnografií

Od raných sběratelů k reflexivním a symetrickým přístupům.

Základní literatura

- Aarne, Antti – Thompson, Stith – Uther, Hans-Jörg: *The Types of International Folktales*. Helsinki 2004.
Beneš, Bohuslav: *Česká lidová slovesnost. Výbor pro současného čtenáře*. Praha 1990.
Gusev, Viktor Jevgeňjevič: *Estetika folklóru*. Praha 1978.
Janeček, Petr: *Černá sanitka a jiné děsivé příběhy. Současné pověsti a fámy v České republice*. Praha 2006.
Leščák, Milan – Sirovátka, Oldřich: *Folklór a folkloristika (O ľudovej slovesnosti)*. Bratislava 1982.
Ong, Walter J.: *Technologizace slova: mluvená a psaná řeč*. Praha 2006.
Propp, V. J.: *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany 1999.
Sirovátka, Oldřich: *Folkloristické studie*. Brno: Etnologický ústav AV ČR 2002.
Šrámková, M.: *Česká prozaická folkloristika*. Praha 2008.
Thompson, Stith: *Motif-Index of Folk Literature*. Copenhagen 1955-1958.

Doporučená literatura

- Bascom, William R. 1954: Four Functions of Folklore. *Journal of American Folklore* 67/1954, s. 333-349.
Beneš, Bohuslav – Hrníčko, Václav: *Nápisy v ulicích*. Brno 1993.
Čapek, Karel: K přírodopisu anekdoty. In: Čapek, Karel: 1984 – *Marsyas – Jak se co dělá*. Praha 1984, s. 45-54.
Hübschmannová, Milena: Viera v mula u slovenských Rómov. *Slovenský národopis* 53/2, 2005, s. 172-186.
Kapferer, Jean-N.: *Fáma – nejstarší médium světa*. Praha 1992.
Panczová, Zuzana: Konšpiračné teórie ako súčasť moderného folklóru. In: Krekovičová, Eva – Pospíšilová, Jana (eds.): *Od folklórneho textu ku kontextu*. Bratislava 2006, s. 101-136.
Petráňová, Lydia: Kam s nimi? Hesla a nápisy v ulicích z listopadu 1989. *Český lid/Etnologický časopis* 96/4, 2009, s. 421-444.
Pohunek, Jan: Specifika trampské pověsti. *Národopisný věstník* 27/69, 2010, s. 33-55.
Pospíšilová, Jana – Uhlíková, Lucie: Dětská folklorní komunikace v rýmech – možnosti interdisciplinárního přístupu. *Slovenský národopis* 59/1, 2011, s. 29-46.

Atestace – terénní sběr současného folkloru

- a) vypracování podkladů pro heslo na českou verzi Wikipedie z oblasti slovesné folkloristiky (3 NS)
nebo
b) terénní dokumentace současných folklorních narácí:
b1) současné pověsti nebo fámy nasbírané v aktuální orální transmisi s pasportizací (min. 3)
b2) dětská strašidelná vyprávění nasbíraná v aktuální orální transmisi s pasportizací (min. 3)
b3) současné pověry nasbírané v aktuální orální transmisi s pasportizací (min. 3)

Konzultační hodiny

každé sudé pondělí 16:00-17:00 ÚEE FF MU (na základě předchozí domluvy)
každou středu 13:00-15:00 Ústav etnologie FF UK Praha

Kontakty

petr.janecek@ff.cuni.cz